Poklad.

Historický obraz od

Aloise Jiráska.

Dost své síly napínat a přece, jak je sláb, poznal oné chvíle, kdy sa s Renatou samoten, tak se dát unésti, jak nadálo?

Nejednou už soumrak nadešel a hrabě ze své pracovny nevycházel.

Již sluha chtěl rozsvítit, ale starý komorník zadržel ho v předsíni.

"Slyšíš, jak pan hrabě prudce pokojem přechází. — Nech ho, něco má." Po soumraku nastal večer, a hrabě dosud nevycházel. Paní hraběnka se už dala ptáti.

Tu starý komorník nakloniv ucho ku dveřím naslouchal — však kroků již neuslyšel. V komnatě hluboké ticho.

Když pak odváživ se, tam vstoupil, spatřil pána svého, an sedí ve křesle, s hlavou nachýlenou. A jak oheň v krbu slabě shasínající plápolal, viděl komorník v rudém jeho, neklidném zásvitu, že hrabě se nehýbaje hledí před se, v hlubokém zamyšlení, aniž pozoruje, že komorník vstoupil.

"To zajisté myslí na ten prožluklý poklad —" pomyslil starý sluha. O, zatouží-li člověk po něčem, čeho nemožná dosíci, jaká to muka!"

* * *

Hraběnka po několik dní churavěla.

Kamenický ráno a odpoledne přicházel se přesvědčit, jak je s ní.

V neděli odpoledne, kdy slunce se již nachylovalo k západu, vstoupil do komnaty, jež drahocennou portiérou byla oddělena od hraběnčiny ložnice.

Vstoupiv, zastal tu slečnu z Těmic; spatřivši mladého lékaře, přistoupila k němu blíže, ukazujíc, že hraběnka spí.

"Před chvílí usnula —" pravila tiše — "valně se jí od rána ulehčilo." Pak dodala ještě tišším hlasem:

"Mám také k vám prosbu. Zapůjčte mi laskavě Voltairův spis o toleranci —" a tu se zlehýnka zarděla. "Však ať pan abbé —"

Doktor vyslovil svou radostnou ochotu tázaje se, jak by směl knihu doručiti.

"Žanetce ji můžete svěřiti."

Hned po tom odhrnula portiéru a kynula hraběnčině komorné, nyní opatrovnici, aby lékaři pověděla, jak za dne bylo.

Kamenický to vyslechnuv a se přeptav, konstatoval rozhodný obrat k pozdravení a oznámil, že za chvilku opět přijde, až by paní hraběnka se probudila. Když odešel, odešla také slečna z Těmic a za nedlouho objevila se na korridoru Žanetka.

Chvíli čekala, pak zmizela ve svém pokojíku, jehož dvéře vedly na chodbu. Však často je pootevřela, kdy kroky venku se ozvaly, a vždycky povyhlédnuvši zavřela je opět, až si starý komorník, který ji tak dvakráte zahlédl, v duchu na ni zabroukal.

"Je to sojka zvědavá! Inu ovšem, zahálka čertova poduška!"

Sotva že zašel, vyběhla na chodbu a vzala od doktora Kamenického, jenž právě k nemocné se ubíral, pěkně vázanou knížku, s níž do svého pokojíku vklouzla. Stanula s ní u okna a jala se ji dobře prohlížeti. Podívala se na vřeb, na desky, do vnitř, četla nápis — Eh, francouzský!

Obracela listy — nikde psaníčko, nikde lístek, a na krajích ani načrtnuto. Jen tu tam nějaký řádek tužkou zatrhnutý. — Vzala knihu hřbetem nahoru, roztáhla desky jako křídla a jala se ji vytřepávati.

Ale ani proužek, ani suché kvítečko, nic nevypadlo. Na šelmovském obličeji mladé komorné bylo viděti sklamání.

"Ah, snad to jen začátek!" pomyslila. Usmáváli se pohodila hlavou a kvapila do komnaty své mladé velitelky, která již netrpělivě čekala.

* * *

Žanetka se nemýlila.

Byl to věru začátek, ale ne toho, jak se domýšlela. Domnívalať se, že z půjčování knih dojde na nějaké psané stůvko, lístek, milostné psaníčko. Všeho toho se nedočekala; zasýlání knih však potrvalo.

Doktor Kamenický vždy nějakou Žanetce dodal a ta ji donesla slečně z Těmic, které v těch spisech patrně velmi se zalíbilo. Však to bylo Žanetce podivno, že tak tajemně se jich domáhala, je pak ukrývala a za dne v nich málo kdy čítala. Když se však dala v nich do čtení, tu jako by všeho světa nebylo. Zabrala se do nich, že těžko od nich se loučila.

Žanetka věděla, že slečna obyčejně večer čítá, že však ještě dlouho do noci, kdy po veškerém zámku spánek vládl, nade knihou bdí, toho netušila.

To byly Renatiny nejpříjemnější, nejmilejší chvíle za těch pozdních večerů, za těch zimních nocí, kdy venku sníh padal, nebo vítr hlomozil, kdy na sebe zapomenuvši horlivému čtení i studiu se oddala.

Kdyby abbé Steydel věděl, odkud ty knihy a jaké jsou, a s jakou pílí a nadšením je slečna čte!

A že nad jednou o samotě, v tichu nočním zaplakala!

XIII.

Tak míjela zima, až konečně bylo znáti příští všeoživujícího jara. Sníh roztál, pole a cesty vyschly, a jen na stinných místech, v úvozích a hlubokých cestách ležely poslední zbytky sněhu již špinavého.

Zaváli jarní větrové, silní a prudcí, hnali se polem hrondy vysušujíce a hučely širými lesy. Že pak neustávali, ale po několik dnů trvajíce spíše vzmáhali sobě dnů trvajíce spíše vzmáhali se bez aby slábli, obecná pověra tušila neštěstí a zle sobě neobyčejnou větrici vykládala.

Divnou náhodou se tenkráte vyplnilo, co lidé dle pověry své mluvili, však nesňali. Nikdo dle onikdo neuměl říci. Našli nebožáka na klikaté haluzi červenokmenné sosny v lese na "srnčí hoře." Našli ho, podívali se uděšeně, pokřižovali a odešli nebo utekli, však nesňali. Nikdo dle obecné tehdejší pověry nechtěl se ubožáka viselce teknouti, aby se neposkvrnil. Mluvilo se o něm mnoho, ač ho nikdo neznal. Byl to cizinec, dle všeho starý voják. Ve věku pokročil, nebo vlasy, v týle černou pentličkou v cop podvázané, silně prokvetaly.

Co s ním teď? Kdo ho sdělá a kam ho pochovají?

Na hřbitov ovšem nikdo ani nepomyslil, a ti, co mínili, aby samovrah pochován byl tam, kde si život vzal, pod borovicí v lese, měli mnoho a mnoho odpůrcův.

Nejjadrněji o tom Celerka promlouvala.

"V lese pochovat, tady na panství?! Co pak to může být? Což nevědí, kde takový neznaboh leží, že pán Bůh tu krajinu trestá neúrodou a bouřkou? Což pro takového zoufalce máme trpěti krupobitím nebo suchem? Ať ho donesou na hranice. Jaké okolky s ním! Kdyby byl co kalého, nebyl by hledal spásu v oprátce!"

Celerka tlumočila mínění mnohých a snad většiny, ale byli také, kteří pravili, že už to nebude jako jindy, poněvadž císařský patent nedávno vydaný něco takového nedovoluje, ba nedbaje obecné pověry nařizuje, aby mrtvoly sebevrahů na mrásníku více pochovávány nebyly.

Celerka se patentu nelekala a všelijak o něm poznamenávala; za to však na kanceláři v zámku jinak nak mínili.

Již ustanovena komise, aby šla na místo, a mrtvolu, která tu již několik dní visela, ohledala.

Když pak slavná komise na cestu se strojila, oznámeno jí, že oběšenec zmizel a že patrně pod stromem pochován, a hajný s té strany ohlásil, že starý Bartodějský mrtvolu tu uřízl, hrob vykopal a ji pochoval.

Bylo tomu tak.

Nyní zase povstala bouře proti němu, a nejotevřeji mluvila Celerka; ji vydatně pomáhal Va vřinek. U pověrčivých lidí a těch byla tenkráte velmi, velmi mnoho, našli ovšem ohlas.

"Ovšem, co takovému beranovi, takovému neznaboha! A co mu stihne-li nás pán Bůh suchem nebo krupobitím a neúrodou? Zakoulil by ten odvážlivec nečistý, jenž viselce odřezává — kdož pak ví proč!"

Tak a ještě prudčeji proti Bartodějskému mluveno, a obecná mínvole byla by si průchod zjednala nějakým činem, který by Bartodějský zle pocítil, ale byl tu císařský patent, kterého úřad vrchnostenský jak náleží dbal, a proto však na kanceláři v zámku jideputace, jenž odebrala se pana faráře požádat, aby na úřadě slovo promluvil a oběšence na panství pochovati nedovoloval.

Pan farář Vavřinka mluvčího a ostatní vlídně přijal, konejšil je a rozmlouval jim jejich domnění, poukazuje na neskonalou lásku; ji vydatně pomáhal Vavřinka neodvážili se přímo. Sehnána deputace, jež odebrala se pana

Neodvážili se odporovati, ale vraceli se neuspokojeni. —

Kamenický setkav se s kaplanem, rozmlouval s ním o veškeré záležitosti, dávaje na jevo svou nelibost nad obecnou zatemnělostí.

"Teď by utopili toho Bartodějského, a ten je z nich nejmoudřejší! Věru, nebál se sáhnouti na oběšence, a což více, on jej pochoval! Myslíš, že věděl o té pověře?"

"Zajisté —"

"Pak mohl se také nadíti obecné nevole —"

"To mohl, a věru se nadál. Ale on nedbal —" odvětil kaplan.

"To ho obdivuji a věru teď bych rád s ním promluvil!"

"Dostane se ti toho. Komise si ho zajisté předvolá!"

Soudní komise odebrala se na místo sebevraždy, kdež také již stranou čekal starý Bartodějský, jemuž přikázáno před tím, aby sem se dostavil. Po mrtvole nezůstalo ani památky, pod borovicí však nasypán byl čerstvý rov.

Kamenický dobře sobě všimnul, že Bartodějský nevede sobě tak, jako tenkráte u lidu obecného bylo obyčejno; přes míru poníženě. Stáltě tu uctivě, ne však skroušeně, a "pánům" odpovídal klidně a jadrně. Oznámil, že slyšel o oběšenci, že šel se přesvědčit, a když po několik dní nikdo o mrtvolu nedbal, že jí, poněvadž se mu nešťastníka člověka sželelo, sňal a pochoval. Kamenickému se prostý ten muž zalíbil. —

Tázal se, ví-li, co lidé domnívají se o tom, jenž by mrtvoly samovrahovy se dotekl, že stává se nectným, a zná-li obecné mínění o neúrodě, jež stíhá krajinu, která tělo takového nešťastníka chová?

"Vím, ale nedbám. Jak by mne mohlo zneuctiti, že dle přikázání božího mrtvé pochovávám? Každý za své skutky se zodpoví, a pro hřích toho ubohého nepotrestá Bůh ve své lásce celou krajinu."

Pánové z komise na sebe se podívali, a každý si pomyslil, že ten písmák mluví jako kniha.

Vyptali se ještě, našel-li Bartodějský něco v šatech mrtvoly, načež on záporně odpověděl. Dále se neptali a propustili ho. Neměli ho rádi, ale o tom byli přesvědčeni, že kdyby byl diamant našel, že by ho byl sám od sebe odevzdal.

Vyšetřování, hlavně po vůli pana vrchního, dále nevedeno. Mrtvý byl zakopán, a tím všecko odbyto.

Tak myslil pan vrchní. Ale již druhého dne zaslechl doktor Kamenický, že pod okny starého Bartodějského shlukl se včera večer houfec lidí, výrostkův i dospělých, a ti všechni že divnou muziku prováděli tomu milosrdnému člověku, že tu láli a jemu spílali, a že mečení beraní ve vřískavé hrozné směsi napodobovali.

Tak bylo včera, bylo i dnes, a opakovalo se po několik večerův, a nebylo nikoho, jenž by je okřiknul, jim pohrozil, je rozplašil, nebo Bartodějského se ujal. —

Byl to hlas lidu, proti němuž, třeba nebyl hlasem božím, ozvati se je veliké hrdinství.

Hned jak Kamenický Bartodějského v lese uslyšel, napadlo mu, že by zajímavo bylo s ním promluviti. Teď, když uslyšel, co mu lidé pro mlhavý skutek jeho dělají, tím více po tom zatoužil.

"On zajisté tušil, že mu to snad bude poslepsti, a přece jednal!" pomyslil si doktor a myšlenek svých před přítelem kaplanem nezatajil. To však mu nepověděl, co zamýšlí.

Chýlilo se k západu, když zamířil k Bartodějského samotě. — Žáky byl za městečkem. Bylo vlažno, příjemno. Třešně a slivy byly již v plném květu, na jabloních rděla se poupata. Lehounký vítr vál a kolkolem rozlévala se proudem poslední záře hynoucího dne. Kamenický, jenž jen zamyšlen měl hlavu nachýlenu, pojednou ji pozvedl. Zaslechl dusot koňský a teď také poznal kdo se na krásném bělouši blíží. Zarazil se a cítil, že mu srdce bezděky prudce zatukalo. V ten okamžik všechny myšlénky různo se v hlavě zamíhly jako roj včel, a neovládl jich. Bezděky ustoupiv stranou pod skupení dvou kvetoucích třešní, hluboko smekl.

Jezdkyně, kterou pozdravil, však nejela dále, ale těsně u chodníku pode třešněmi zastavila, sluhovi pokynuvši, aby zvolna se dal napřed.

"Teprve na procházku, pane doktore!" tázala se vlídně slečna z Těmic.

Kamenický pověděl, že míní ku starému Bartodějskému.

"A co nebojíte se lidu, že vás prokřičí? Slyšel jste snad, co tu prý teď podvečer dělají."

"Ano, slyšel. Nebojím se však, ano myslím, kdyby i dnes tak se mělo státi, že by se mi naskytla příležitost, abych je poučil a jim vše rozmluvil."

"Toť odvážlivo," promluvila živě a rychle Renata. "Nevím, jak by se vám odměnili. A proč tam jdete? Či snad někdo u Bartodějských stůně?"

Kamenický vyznal proč. Slečna upjala ne něj svůj zrak plný účastenství, a když odpověděl, zamyslila se.

"Také bych jej ráda slyšela. Ostatně vy byste mi pověděl —"

"Zajisté — Jen ráčíte-li poroučet, a bude-li možná —"

"Ach ano — ráda bych — a také bych vám ráda poděkovala — za knihy, jsem vám tolik za ně vděčna —" V tom zavanul prudší vítr a květová prška snesla se na Renatu, kolem níž proudilo se zlato posledních paprsků.

"Budu tam s vámi, potěšte ty lidi."

Kamenický viděl, jak laskavě kynula hlavou, jak zlehýnka se usmála — a již zmizela květovou prškou. Kůň unášel ji dále k městečku, a brzo zanikla zrakům mladého muže, jenž tak dlouho za ní hleděl, dokud zvučely na tvrdé, vyschlé cestě podkovy jejího koně. Pak se dal do kroku, ale bylo mu ještě jako u nějakém vidění. Renata jej velice překvapila, tak, že ani si toho nebyl vědom, že sám na sebe se nemrzel, jak by byl jindy zajisté učinil. Myslil na ni až po samu chalupu Bartodějského. Teprve když k ní se přiblížil, když okénka její vstříc mu se zablýštěla mezi zeleným angreštem, myšlénky jeho sem se soustředily. Bartodějského zastal venku.

Seděl na lavičce stojící u samé zdi a hleděl zamyšleně před se. Byl tu již ve hlubokém stínu, nebo stará hruška rozkládala rozložité hustou korunu svou, nyní od květů všecku bílou. Viděti bylo odtud k řece, kde křoviny i korunaté stromy na vysokém břehu k novému životu se probouzely, a dále za řeku na strmou stráň, pokrytou tmavým, hustým lesem, nad nějž na vrcholu vypínaly se rozvaliny starého hradu Potštejnského. Kolem chalupy postavy starých stromův, a za ní pak tmící se bor, jímž šlo se do "modlivého dolu." Nikde žádného sousedstva — místečko tiché úplné samoty, dobře se hodící tomu samotářskému člověku vážné, přísné tváře.

Kamenický stanuv opodál pozdravil.

Bartodějský nic nebyl zaleknut ani překvapen; klidně poděkoval a hosta vítal. Bylo však na tváři i na hlase znáti, že mu není nejmilejší, a že příchod jeho budí nedůvěru. Nicméně zval Kamenického, jak se slušelo, dále do světnice.

"Zůstaňme, je tu pěkně," odtušil doktor a usednuv na lavičku, kynul starci, aby taktéž učinil. On však zůstal opodál proti svému hosti a opřel se o kmen staré hrušky. Mlčel a čekal, s jakou ten pán kterého onehdy v komisi viděl, ale neznal, přišel.

Kamenický pověděl přímo. Při slovích, že mezi obecným lidem takových náhledů, jaké Bartodějský dal na jevo, nikdy neshledal, usmál se stařec zlehynka a jako lstivě, a učinil tak opět, když doktor oznámil, že proto přišel, aby s ním se seznámil. Tu již bylo patrno, že chudě oděný ten drsný venkovan hladkému pánu nevěří.

"Račte dovolit, jemnostpane, kdo pak vy jste?" tázal se Bartodějský.

"Zámecký doktor."

Tu se tvář starcova změnila. — Hnul sebou, pak jal se děkovati, že se dcery jeho ujal. O emigrantovi se ani slovem nezmínil.

"Zavolám Frantinu —" dodal a odešel.

"Ještě nevěří," pomyslil Kamenický, "jde na jisto a není divu."

Chvilku čekal, pak když stařec hned nešel, jal se kolem hleděti, a již mu v duchu zavznělo lahodným, mírným hlasem pronesené: "Budu tam s vámi —"

A zase ji viděl v záři zapadajícího slunce, v pršce květové, hleděl jí do líbezné, přibledlé tváře; její oči zdálo se mu, jinak, živěji, na něj hleděly, než jindy.

V tom se ozvaly kroky. Bartodějský stanul před ním a s ním Frantina.

"Jde se poděkovat —" pravil stařec vlídněji. Již také jinak hleděl.

"Pozdrav vás Pán Bůh, jemnostpane doktore!" pravila Frantina bez rozpaku, podávajíc mu prostosrdečně svou malou, ale upracovanou ruku.

Pak na pokynutí otcovo odešla.

Na chvilku nastalo mlčení, až doktor začal:

"Je vám divno, že jsem k vám přišel."

"Je, opravdu nevím —"

"Nevěříte mně."

"Slyšel jsem o vás samé dobré. Ale když jste přišel, nevěděl jsem, kdo jste. Nikam nechodím — a nedivte se mně, prostému člověku, že učeným pánům nevěřím."

"A proč?"

"Nejsem sám. Ti učení byli a jsou vždycky proti nám. Pěkně mluví, ale na konec přece jen dokazují, že po právu se nám děje, když nás utiskují."

"Nedivím se vám. O mně si však tak nemyslete. Budu upřímným. Slyšel jsem o vás mnoho, a ze všeho jsem poznal, že jste z jiných, samostatný člověk. Pomohl jsem jakémusi evangelickému emigrantovi, a povídali pak, že vy jste ho ukryl. Však na to se neptám —"

"Jemnostpane, proč medle jste se ujal toho člověka? Věděl jste, když utíkal, že je evangelíkem?"

"Právě proto jsem mu pomohl. Dragon mi to pověděl. Že to, co jsem udělal, nepovídám pro chloubu, to rozumíte. Jen proto, abyste věřil —"

"Teď vidím, že vy jste z jiných — ani mi to do hlavy nejde —"

Kamenický se usmál.

"Takových je jinde mnoho. — Již, milí muži, počíná svítati a nastane, pevně doufám, čas, kdy bude každému volno ku svému vyznání veřejně se přiznati —"

Bartodějský sebou hnul a v očích mu zasvitlo.

"Kdyby Pán Bůh dal!" zvolal živě; ale pojednou se zaraziv, zakroutil hlavou a dodal: "Jak by bylo možná! Co v rukou mají, toho nikdy nevydají —"

"Mnoho a mnoho mužův, učených a poctivých, o tom pracuje a myšlénku tu šíří všude, až do kanceláří panovnických. Vy jste helvet?"

"Ne — jsem český bratr, a snad — poslední. Byli jsme velikou, rozšířenou církví, nyní jsmo stádo rozplašené; velikého košatého stromu pahejl, kolem něhož něco mladých výhonův. Jsme jako větrem rozehnáni a tak v opuštěnosti mnozí bratří hledají pomoci a podpory v církvi helvetské —"

"Také jen o ní se mluví. — O bratřích jsem sic čítal, ale málo slýchal —"

"Ach ano, hyneme —" povzdychl stařec vážně, skoro smutně.

"Však nás také utiskovali!" pokračoval. "Nebylo hnutí, sotva jsme mohli vydechnouti, a proto také mnoho našinců se vystěhovalo za hranice, kde jim bylo volněji."

"Ano, pomohli si však asi málo — zaniknou jako kapka v moři."

"Má řeč; a také je tam místem nutili ne k římskému, ale zase k lutherskému vyznání. Ale přece nám to v Čechách pomohlo —"

"Jak?"

"Vy nevíte, drahý pane, jak pásli a pasou tady po našich knihách. Místem se jim podařilo, a nezůstalo ani listu, ani svatého písma, jediná naší útěchy. A co bychom byli bez knih, když kněží nemáme? Tu na nás krajané za hranicemi pamatovali, tiskli české knihy a pašovali nám je přes hranice." (Pokračování.)

Otoupalíkové Nervová Mast'

Předčí všechny linimenty!

Čtěte!

Ulysses, Nebr., 6. června 1919.

Ctená paní Otoupalíková!

Mám Vám sdělit, že Vaše mast je taková, co se o ní píše, neb u nás Vaše mast vyléčila mé revmatické bolesti v kolenu, které mne dlouho trápily a dále Vaše mast vyléčila mého chlapce, který měl bolesti v kříži. Užívali jsme tak zvané vyhlášené linimenty, ale vše bez výsledné, kdežto po Vaší masti hned jsme cítili úlevu okamžitě po prvním namazání, proto mohu každému odporučit Vaši mast pro revmatické bolesti a přeji si, abyste tohto pár řádků dala do veřejnosti, neb jsou tisíce nebožáků, kteří hledají pomoci.

Váš přítel, J. J. Pokorný, Rt. 1., Ulysses, Nebr.

25 LET VYLECENA.

Drahá paní Otoupalíková! — Přijměte ode mne nejudečnější pozdrav. Drahá paní, musím Vám říci, že nemoc má trvala 25 let a já myslela, že se již nikdy nevyléčím. Nemohu popsati bolesti, jichž jsem zakoušela, když jsem nemohla chodit; věřila jsem, že ky to byl zázrak, kdybych se někdy vyléčila. Ta jsem se dočetla, že uzdravujete těžce nemocné; dopsala jsem Vám a Vy jste mi léky zaslala. Začala jsem je hned užívati a stal se se mnou přímo zázrak; stav můj se zlepšil, bolesti přestaly, a za to mohu děkovati pouze Vám, drahá paní. Stokráte Vám děkuji za to, co jste pro mne udělala, ani nevím, jak bych se Vám za to odvděčila. Bůh Vám to zaplať a žehnej! Přeji Vám vše dobré, zdraví a dlouhý život, byste ještě dlouho trpícím mohla pomáhati. Bylo to od Boha vnuknutí, že jsem dopsala Vám a po létech se bolesti zhavila. Milá paní, můžete to uveřejnit, ať každý ví, kde pomoci hledati má. Va: že věrná Marie Malek.

Pište si o knížečku zdarma.

Mrs. Frances Otoupalík

David City, Nebraska.

Bolení hlavy. — "Časem jsem měl tak prudké bolení hlavy, že jsem nevěděl co dělat. Dr. Petra Hoboko mě uzdravilo a cítím nyní hezky," píše p. August Anderson z Kilkenny, Minn. Starý, časem vyzkoušený bylinný lék neprodává se v lékárnách; je dodáván zvláštními jednateli. Pro informaci pište na Dr. Peter Fahrney & Sons Co., 2501 Washington Blvd., Chicago, Ill. — Adv.